

EUROPOS KOMISIJOS ATSAKYMAI Į AUDITO RŪMŲ SPECIALIOSIOS ATASKAITOS

„ESF PARAMA SIEKIANT KOVOTI SU ILGALAIKIU NEDARBU: PRIEMONĖS TURI BŪTI LABIAU TIKSLINĖS, PRITAIKYTOS IR STEBIMOS“ PASTABAS

SANTRAUKA

I. Kaip nurodyta 2014–2020 m. reglamento 3 straipsnyje, remti žmones, įskaitant palankių sąlygų neturinčius asmenis, pavyzdžiui, ilgalaikius bedarbius, yra Europos socialinio fondo misijos pagrindas.

2016 m. Tarybos išvadoje dėl ilgalaikių bedarbių integracijos į darbo rinką buvo pabrėžtas esminis Europos socialinio fondo (ESF), kaip pagrindinės Sąjungos finansinės priemonės sprendžiant ilgalaikio nedarbo problemas, vaidmuo.

ES lygmeniu valstybės narės susitarė dėl Europos socialinių teisių ramsčio, jo principų ir teisių, būtinų sąžiningoms ir gerai veikiančioms darbo rinkoms užtikrinti, kuriame aiškiai nurodyta, kad kiekvienas turi teisę į laiku suteiktą ir individualiems poreikiams pritaikytą pagalbą, kad pagerintų savo užimtumo galimybes (4 principas), taip dar kartą patvirtinant pagrindinius rekomendacijos elementus.

Nuo 2014 m. iki 2020 m. pabaigos pagal ESF ir Jaunimo užimtumo iniciatyvą (JUI) buvo paremta 5,9 mln. ilgalaikių bedarbių, taip veiksmingai vykdant savo misiją ir suteikiant naujų galimybių labiausiai nuo darbo rinkos nutolusiems asmenims.

IV. Europos socialinio fondo (ESF) investavimo prioritetas (toliau – IP) „Galimybė įsidarbinti darbo ieškantiems asmenims ir neaktyviems asmenims, įskaitant ilgalaikius bedarbius, ir nuo darbo rinkos nutolusiems asmenims, be kita ko, per vietos užimtumo iniciatyvas ir pasitelkiant darbo jėgos judumo paramą“ (8i investavimo prioritetą) yra vienintelis toks prioritetas, kuriame aiškiai kalbama apie ilgalaikius bedarbius. Tačiau taip pat svarbu pabrėžti 9i IP „Aktyvi įtrauktis, be kita ko, siekiant skatinti lygias galimybes bei aktyvų dalyvavimą ir didinti įsidarbinamumą“. Šis investicijų prioritetas taip pat atliko esminį vaidmenį tenkinant šios tikslinės grupės poreikius, visų pirma pasitelkiant holistines intervencines priemones, apimančias tiek aktyvumo skatinimo priemones, tiek reikiamų paslaugų, pavyzdžiui, būsto, socialinės priežiūros ir sveikatos priežiūros, teikimą. Komisija pažymi, kad audito metu 1,6 mln. ilgalaikių bedarbių buvo remiami pagal 8i IP ir dar 1,8 mln. – pagal 9i IP.

VI. ESF yra pagrindinė ES biudžeto priemonė, skirta investicijoms į žmones. Tačiau valstybės narės taip pat remia bedarbius, įskaitant ilgalaikius bedarbius, taikydamos nacionalines priemones ir programas.

Vykdydama derybas dėl 2014–2020 m. ESF programų, Komisija primygtinai ragino valstybes nares pasirinkti investavimo prioritetus, kurie būtų tinkamiausi konkrečiai šaliai skirtose rekomendacijose nurodytiems sunkumams įveikti. Komisija taip pat pasiūlė, kad valstybės narės šiems svarbiausiems sunkumams įveikti skirtų didžiąją dalį ESF lėšų.

VII. Individualus požiūris yra esminis 2016 m. vasario 15 d. Tarybos rekomendacijos valstybėms narėms dėl ilgalaikių bedarbių integravimo į darbo rinką elementas. Nors Komisija skatina taikyti individualų požiūrį tenkinant ilgalaikių bedarbių poreikius ir tai buvo JUI reikalavimas, ESF finansavimui gauti tai nebuvo būtina.

VIII. 2014–2020 m. ypatingas dėmesys buvo skiriamas tinkamai pagrįstos administracinės naštos ir stebėsenos reikalavimų pusiausvyrai pasiekti. Siekiant gauti reikšmingų ir išsamesnių duomenų, stebėsenos ir vertinimo sistemoje buvo įdiegta keletas naujų elementų. Vienas iš jų – nustatyti bendri produkto ir rezultatų rodikliai, kurie padėjo sumažinti administracinę naštą ir palengvinti duomenų apibendrinimą bei patikimesnių duomenų gavimą.

IX. Pirmą įtrauką. Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Vykdydama derybas dėl programų Komisija primins, kad reikia tikslingiau teikti paramą ilgalaikiams bedarbiams valstybėse narėse ir regionuose, kuriuose ilgalaikis nedarbas vis dar didelis.

Antra įtrauką. Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Komisija teiks paramą valstybėms narėms ESF+ komitete dėl individualaus požiūrio užtikrinimo įgyvendinant aktyvumo skatinimo priemones ilgalaikiams bedarbiams.

Trečia įtrauką. Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Šiuose vertinimuose bus išnagrinėtos kelios tikslinės grupės, įskaitant ilgalaikius bedarbius, pagal visus teminius tikslus, nes visi jie atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant ilgalaikiams bedarbiams ar kitoms palankių sąlygų neturinčių asmenų grupėms skirtų veiksmų sėkmę. Kur įmanoma, bus nustatyta geroji patirtis ir Komisija bei valstybės narės kartu ims atsakomųjų veiksmų.

IVADAS

03. Iš 2021 m. rugsėjo mėn. užimtumo ir socialinių pokyčių Europoje (ESDE) ketvirčio apžvalgos matyti, kad ES ekonomika ir darbo rinka pradėjo atsigaivinti po COVID-19 pandemijos, o užimtumas ir nedarbo lygis beveik pasiekė prieš krizę buvusį lygį.

23. Europos ESF investavimo prioritetas (toliau – IP) „Galimybė įsidarbinti darbo ieškantiems asmenims ir neaktyviems asmenims, įskaitant ilgalaikius bedarbius, ir nuo darbo rinkos nutolusiems asmenims, be kita ko, per vietos užimtumo iniciatyvas ir pasitelkiant darbo jėgos judumo paramą“ yra vienintelis toks prioritetas, kuriame aiškiai kalbama apie ilgalaikius bedarbius. Tačiau svarbu pabrėžti, kad IP „Aktyvi įtrauktis, be kita ko, siekiant skatinti lygias galimybes bei aktyvų dalyvavimą ir didinti įsidarbinamumą“ atliko esminį vaidmenį tenkinant šios tikslinės grupės poreikius.

Komisija pažymi, kad audito metu 1,6 mln. ilgalaikių bedarbių buvo remiami pagal 8i IP ir dar 1,8 mln. – pagal 9i IP (socialinė įtrauktis).

25. Valstybės narės rėmė ilgalaikius bedarbius arba pagal 8i IP, arba pagal kitus prioritetus. Atsižvelgdamos į paramos telkimo pagal temas reikalavimus, kai kurios valstybės narės taip pat nusprendė šiuos sunkumus spręsti pasitelkdamos nacionalinį finansavimą.

Pavyzdžiui, pagal 9 teminį tikslą gali būti remiamos investicijos, reikalingos ilgalaikių bedarbių socialinei įtraukčiai užtikrinti.

Pagal šį teminį tikslą valstybės narės, pavyzdžiui, gali remti integruotas kryptis, derindamos įvairias įsidarbinamumo priemonių formas, pavyzdžiui, individualizuotą paramą, konsultavimą, orientavimą, galimybes gauti bendrąjį ir profesinį rengimą ir mokymą, taip pat galimybes gauti paslaugas, ypač sveikatos ir socialines paslaugas, vaikų priežiūros ir interneto paslaugas.

28. Kaip matyti iš antrosios pusmečio įgyvendinimo ataskaitos, Europos laikinos paramos priemonė nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti (SURE) padėjo sėkmingai sumažinti sunkų socialinį ir ekonominį COVID-19 pandemijos poveikį. Apskaičiuota, kad SURE remiamos nacionalinės darbo rinkos priemonės 2020 m. sumažino nedarbą įdarbinus beveik 1,5 mln. žmonių 19-oje pagalbą gaunančių valstybių narių. 2021 m. kovo 4 d. Komisija pateikė Rekomendaciją dėl veiksmingos aktyvios paramos užimtumui po COVID-19 krizės (EASE). Joje išdėstytas strateginis požiūris į laipsnišką perėjimą nuo neatidėliotųjų priemonių, kurių imtasi pandemijos metu darbo vietoms išsaugoti, prie naujų priemonių, reikalingų darbo vietų kūrimą užtikrinančiam ekonomikos atsigaivimui. Pagal EASE valstybės narės raginamos naudoti turimas ES lėšas, įskaitant naujus išteklius, skiriamus pagal priemonę „NextGenerationEU“, visų pirma Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę ir iniciatyvą „REACT-EU“ (sanglaudai ir Europos teritorijoms skirtą ekonomikos gaivinimo pagalbos iniciatyvą).

29. Atsako į koronaviruso grėsmę investicijų iniciatyvomis (CRII ir CRII+), po kurių priimta iniciatyva „REACT-EU“, Komisija parodė savo gebėjimą reaguoti į precedento neturinčią socialinę, ekonominę ir sveikatos krizę ir pasiūlyti trumpalaikius, vidutinės trukmės ir ilgalaikius sprendimus jai įveikti.

Pavyzdžiui, reaguojant į pandemiją, kad būtų galima finansuoti sutrumpinto darbo laiko programas, Slovakijai skiriama daugiau nei 1 mlrd. EUR suma taip pat apima kovos su COVID-19 iniciatyvos CRII+ išteklius (išteklius, perskirstytus iš Europos regioninės plėtros fondo).

Iki COVID-19 pandemijos Sąjungos finansavimas pagal 8 teminių tikslų sudarė 796 mln. EUR.

PASTABOS

37. Komisija pažymi, kad audito metu 1,6 mln. ilgalaikių bedarbių buvo remiami pagal 8i IP ir dar 1,8 mln. – pagal 9i IP (socialinė įtrauktis).

38. 2021–2027 m. laikotarpiu Komisija siekia į iniciatyvas neįtraukti savivaldybių kuriamų laikinų tiesioginių darbo vietų, nebent kartu būtų numatytas kvalifikacijos kėlimo komponentas.

40. Valstybės narės turėjo galimybę spręsti padėties šalyje dokumentuose nurodytus sunkumus pasinaudodamos ES arba nacionalinėmis lėšomis.

41. Komisija ir teisėkūros institucijos nemanė, kad 2014–2020 m. Europos struktūrinių ir investicijų fondų (ESI fondų) teisės aktuose būtina nustatyti ilgalaikiams bedarbiams skirtą investavimo prioritetą, be kita ko, siekiant išvengti nereikalingo painumo.

Nuo 2014 m. iki 2020 m. pabaigos pagal ESF ir Jaunimo užimtumo iniciatyvą (JUI) buvo paremti 5,9 mln. ilgalaikių bedarbių, taip veiksmingai vykdant savo misiją ir suteikiant naujų galimybių labiausiai nuo darbo rinkos nutolusiems asmenims.

45. Remdamosi Tarybos rekomendacija dėl 2020 m. sustiprintos Jaunimo garantijų iniciatyvos, valstybės narės įsipareigojo skirti ypatingą dėmesį labiausiai nutolusio nuo darbo rinkos jaunimo paramai, kad būtų sumažinta grietinėlės nugriebimo efekto rizika.

46. Komisija žino apie šią riziką ir toliau stebi, ar nepamatys požymių, rodančių, kad ji gali kilti.

47. Iki 2020 m. pabaigos pagal ESF ir JUI buvo paremti 5,9 mln. ilgalaikių bedarbių pagal visus investavimo prioritetus. Tik 35 proc. šių ilgalaikių bedarbių buvo remiami pagal investavimo prioritetą „galimybė įsidarbinti“.

48. ESF yra pagrindinė ES biudžeto priemonė, skirta investicijoms į žmones. Tačiau valstybės narės taip pat remia bedarbius, įskaitant ilgalaikius bedarbius, taikydamos nacionalines priemones ir programas.

Vykdydama derybas dėl 2014–2020 m. ESF programų, Komisija primygtinai ragino valstybes nares pasirinkti investavimo prioritetus, kurie būtų tinkamiausi konkrečiai šaliai skirtose rekomendacijose nurodytiems sunkumams įveikti. Komisija taip pat pasiūlė, kad valstybės narės šiems svarbiausiems sunkumams įveikti skirtų didžiąją dalį ESF lėšų.

49. Komisija mano, kad ESF yra veiksminga priemonė remti žmones, kurie yra labiau nutolę nuo darbo rinkos. Beveik 75 proc. visų ESF remiamų dalyvių buvo bedarbiai, ilgalaikiai bedarbiai arba neaktyvūs asmenys.

50. Programavimas yra sudėtingas uždavinys, nes juo reikia spręsti daugybę valstybėse narėse iškilusių sunkumų.

Tokiose šalyse kaip Airija ES finansavimas sudaro mažiau nei 3 proc. viešojo finansavimo. Taigi Komisija turi priimti strateginius finansavimo sprendimus, kurie, be šiuo atveju taikomų reglamentavimo sąlygų, taip pat grindžiami vadinamuoju geriausio kainos ir kokybės santykio

principu. Airijoje kovos su ilgalaikiu nedarbu veikla vykdoma naudojant nacionalinį finansavimą. Todėl sprendimas pašalinti projektą iš programos neigiamos įtakos ilgalaikiams bedarbiams nepadarė.

Kalbant apie Italiją, parama buvo ir yra didelė. ESF ir JUI iniciatyvose pagal skirtingus investavimo prioritetus iki šiol (2020 12 31) dalyvavo daugiau nei 1,1 mln. ilgalaikių bedarbių (1 108 038), o tai yra didelis skaičius.

Be to, valstybės narės gali nuspręsti kai kuriuos didelius sunkumus spręsti naudodamosi nacionaliniu, o ne ES finansavimu. ESF finansavimas turėtų būti vertinamas kaip platesnės investavimo strategijos dalis.

57. Komisija ir valstybės narės manė, kad didžiojoje daugumoje atvejų nebuvo būtina iš dalies keisti programą, siekiant atsižvelgti į rekomendaciją, nes atitinkami investavimo prioritetai jau buvo pasirinkti beveik visose valstybėse narėse.

65. Taikant ESF bendrųjų rodiklių sistemą turėjo būti nustatyta pusiausvyra tarp pagrindinių ES lygmens informacijos poreikių ir informacijos rengimo sąnaudų, todėl derybose su valstybėmis narėmis nebuvo išlaikytas suskirstymas pagal tikslines grupes.

Apie 32 bendruosius ESF rodiklius (12 iš jų taip pat naudojami JUI) pranešama pagal visus investavimo prioritetus ir visus veiksmus. Šis metodas užtikrina universalią ir palyginamą informaciją apie viso fondo veiklos rezultatus.

2021–2027 m. ESF+ reglamente buvo išlaikytas bendrųjų rezultatų rodiklių metodas, orientuotas į pagrindinį rezultatų tipą (nesuskirstytas pagal tikslines grupes).

68. Žr. Komisijos atsakymą į 65 dalies pastabas.

73. Be dviejų Audito Rūmų nurodytų tyrimų, Komisija artimiausiais metais, pasibaigus 2014–2020 m. laikotarpiui, ketina atlikti tolesnius ESF paramos ilgalaikiams bedarbiams vertinimus.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

78. Žr. Komisijos atsakymus į 65 ir 68 dalių pastabas.

1 rekomendacija. Skirti ESF galimybės įsidarbinti paramą ilgalaikiams bedarbiams ten, kur ilgalaikio nedarbo lygis yra didelis

Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Vykdydama derybas dėl programų Komisija primins, kad reikia tiksliau teikti paramą ilgalaikiams bedarbiams valstybėse narėse ir regionuose, kuriuose ilgalaikis nedarbas vis dar didelis.

2 rekomendacija. Susieti ESF galimybės įsidarbinti priemonių paramą su individualiems ilgalaikių bedarbių poreikiams pritaikytu požiūriu

Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Komisija teiks paramą valstybėms narėms ESF+ komitete dėl individualaus požiūrio užtikrinimo įgyvendinant aktyvumo skatinimo priemones ilgalaikiams bedarbiams.

3 rekomendacija. Įvertinti su ilgalaikiu nedarbu susijusius rezultatus, pasiektus ESF lėšomis remiant galimybę įsidarbinti

Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Šiuose vertinimuose bus išnagrinėtos kelios tikslinės grupės, įskaitant ilgalaikius bedarbius, pagal visus teminius tikslus, nes visi jie atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant ilgalaikiams bedarbiams ar kitoms palankių sąlygų neturinčių asmenų grupėms skirtų veiksmų sėkmę. Kur įmanoma, bus nustatyta geroji patirtis ir Komisija bei valstybės narės kartu imsis atsakomųjų veiksmų.